

Димитрие МАНЕВСКИ

ПАРАДОКСОТ НА СЛОБОДНАТА ТРГОВИЈА

Еден од позбунувачките и контрадикторните трендови, кои денес постојат во светот е сè поголемиот обем на меѓународната слободна трговија, а од друга страна, сè поретки и речиси забравени се преговорите за олеснување на слободната трговија.

Последните преговори, за кои може да се каже дека беа обемни и успешни, се одржаа во 1994 година, кога 125 земји постигнаа договор значително да ги намалат меѓусебните трговски бариери и да ја основаат Светската трговска организација. Од тогаш наваму паметиме неколку неуспешни обиди за одржување на вакви конференции, како што беа оние од Сиетл во 1999 година и секако преговорите во Доха, кои по шестгодишно одложување и одолговлекување, конечно се прогласија за неуспешни и беа напуштени. Можеби одвреме-навреме ќе се случи некоја билатерална спогодба, но не може да се каже дека е постигнат напредок на глобално ниво. Згора на тоа, на потпишаните договори за слободна трговија во многу држави се гледа како на политички радиоактивни, од причина што сите се повикуваат на нив кога станува збор за зголемена невработеност, намалување на платите, зголемена нееднаквост, а во последно време и за опаѓање на квалитетот на стоките и на услугите.

Но, и покрај тоа што постојат претходно спомнатите негативни ефекти, останува фактот дека обемот на меѓународната трговија расте и се очекува таа тенденција да продолжи. Зошто тоа е така?

Она што прво се наметнува како одговор е дека причините за тоа се тех-

нолошки и политички.

Технолошки се од причина што со напредокот на технологијата во изминатите 2-3 децении, појавата на Интернетот и секако унапредувањето на транспортните средства, во значителна мерка го олеснија севкупниот процес на тргување на меѓународен план. Во истиот период се случија и големи политички промени на меѓународен план, во кои ригидните и затворените политички системи, се реформираа и почнаа да ги отвораат своите пазари. Фактот кој вели дека во земјите во развој,

центри заради спогодби за регионална соработка.

Секако, постојат и бројни други покажатели кои се доказ за зголемениот обем на меѓународната трговија, па зошто и на кого тогаш му се потребни преговори за слободна трговија?

Потребни ни се на сите нас. Ни требаат од причина што негативните ефекти од слободната трговија и промет се познати и видени и доколку не се преземе нешто во врска со тоа, постои закана за натамошно растење на негативните трендови. Токму конференциите и сличните видови

и сличните видови на мултилатерални преговори се местото во кое треба да се регулираат односите, правилата, стандардите и идните тенденции на развој на меѓународната трговија. Според Светска банка, доколку предлозите од преговорите во Доха беа прифатени, до 2015 година 32 милиона луѓе ширум светот ќе станат економски загрозувани и пресиромашни. Можеби ние како земја не сме ниту минимален фактор во поглед на меѓународната трговија, но токму затоа и нашата загриженост треба да биде поголема. Како земја која е во постојан трговски дефицит, ние најдиректно ќе бидеме погодени од негативните ефекти на либе-

ВЛАДЕЕЊЕТО НА ПРАВОТО Е СЕКОГАШ ПОДОБРО ОД ПРАВОТО НА ЏУНГЛАТА

рализацијата на пазарот. И на онака крвките стопански гранки, кои едвај успеваат да се изборат со државните давачки, странската конкуренција многу лесно и безмилосно ќе им го нанесе последниот удар, по кој тешко дека ќе останат на нозе. Токму затоа е потребно прво добро да се проанализираат сопствените позиции, потреби и можности, па дури потоа да донесеме одлука за тоа како и во кој обем и облик ќе се вклучиме во глобалните текови.

увозните царини се намалени во просек од 30 отсто во 1980 година на 10 отсто денес, говори јасно за ставот на владите кон прашањето за либерализација на меѓународната трговија. Исто така, утврдено е дека намалувањето на царините во периодот од 1983 до 2003 година, кај 65 отсто од случаите е направено затоа што владите одлучиле дека тоа е во најдобар интерес на државата, 25 проценти заради потпишување на мултилатерални спогодби, а 10 про-